

Любарець В.В.,
кандидат педагогічних наук,
заступник директора
Економіко-юридичного училища
Київського університету туризму,
економіки і права

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ

ВИПУСКНИКА СФЕРИ ТУРИЗМУ

Туризм на думку науковців, економістів і спостерігачів усього світу – це сфера людської діяльності, яка приречена на бурхливий розвиток у найближчі роки. Сучасність вимагає робітників, що не просто мають фахову освіту, а – компетентних, здатних приймати професійні рішення здатних до аналізу мінливих нестандартних ситуацій ринкової конкуренції, творчої діяльності, професійного саморозвитку, удосконалення організації праці, зміни змісту трудової діяльності, до професійної мобільності, яка складає основу збалансованості ринку праці й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності робочої сили.

Професійну мобільність як надзвичайно важливу якість фахівця сфери туризму розглядають у єдності з ідеями гуманізації, демократизації, випереджального і безперервного характеру освіти.

Професійна освіта сьогодні повинна не тільки забезпечувати фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їхніх інтересів та здібностей, удосконалення професійної підготовки та підвищення їхньої кваліфікації, а й покликана формувати у випускників цілий ряд компонентів професійної мобільності, зокрема: формування вмінь цілісного сприйняття оточуючого світу та відчуття єдності з ним, а також цілісного сприйняття процесу і результату діяльності; оволодіння технологіями прийняття оптимальних рішень, вміннями адаптуватися до різних змін, прогнозувати хід тієї чи іншої виниклої в ході діяльності ситуації, попереджати негативні

наслідки надзвичайних подій; оволодіння культурою системного підходу в діяльності та найважливішими методологічними принципами її організації, оволодіння принципами конструювання стійких систем, а також формування у майбутнього випускника толерантності в судженнях і діяльності [4; 10-11].

Учені, досліджуючи професійну мобільність, акцентують увагу на особистісному компоненті означеної проблеми. Л. Горюнова вказує на необхідність вивчати професійну мобільність на рівні таких особистісних якостей, як «адаптивність, комунікативність, самостійність, пристосовність, цілеспрямованість, ціннісність орієнтації й установки, соціальна пам'ять, критичне мислення, здатність до самопізнання, саморозвитку, самоосвіти, соціальна рухливість» [1, с. 21].

Професійна мобільність, на думку О. Нікітіної, виявляється у здатностях особистості до цілепокладання, планування дій, проектування власного професійного розвитку, досягнення професійно значимих компетенцій, умінні знаходити оптимальні варіанти розв'язання життєвих і виробничих ситуацій, адекватному оцінюванню власних можливостей, у потребі встановлювати діалогічну взаємодію із суб'єктами професійної діяльності [3].

За визначенням Є. Іванченко, професійна мобільність – це психологічна готовність фахівця до розв'язку широкого кола виробничих задач, здатність оперативної, швидко перебудовуватись залежним від ситуації, оскільки найбільш ефективною відповіддю на невизначеність і проблемність виробничої ситуації є гнучкість поведінки, що виявляється в його здатності змінювати стратегію відповідно до умов праці [2].

Дослідники розглядають наступні типи професійної мобільності: 1) за певних обставин випускник змінює сферу діяльності в рамках однієї широкої спеціальності, але при цьому явного професійного росту не відбувається; 2) характер діяльності працівника зазнає тих чи інших змін у зв'язку з призначенням на нову (вищу) посаду; 3) працівник змінює одну професію на іншу, тією чи іншою мірою подібну до першої, що дозволяє хоча б в

обмеженому варіанті спиратися на набуті в процесі навчання знання, уміння і навички; 4) тип професійної мобільності, що означає кардинальну зміну професії, коли потрібно заново опанувати нове поле діяльності [4].

Недостатня сформованість особистісних якостей, що забезпечують професійну мобільність студента, знижує конкурентоспроможність майбутніх фахівців сфери туризму. Майбутньому фахівцю у сфері туризму необхідно виконувати висококваліфіковану аналітичну й організаційну роботу, правильно оцінювати міжнародну ситуацію, обґрунтовано й чітко висловлювати свою точку зору. Що стосується принципу саморозвитку особистості, то тут зв'язок з проблемою професійної мобільності проявляється на рівні конкретної мети і засобів самовдосконалення випускника (професійна мобільність є водночас і засобом особистісного самовдосконалення, і, в деякому сенсі, його метою).

Саме тому в контексті забезпечення формування професійної мобільності випускників сфери туризму слід передбачити можливості формування у них психологічної готовності до зміни спеціальності (принаймні в рамках обраної сфери діяльності на початковому етапі) і, в зв'язку з цим, – формування постійної потреби в безперервній самоосвіті на основі усвідомлення цінності самого знання та вміння як основи майбутньої ефективної професійної, соціальної та особистісної реалізації.

Формування потреби в безперервній самоосвіті забезпечує академічну мобільність студента, його готовність опанувати програму вищої професійної освіти та обумовлює професійну мобільність особистості випускника, здатного не тільки надалі розвивати свої професійні навички, підвищити кваліфікацію, але й готового при необхідності змінити спеціальність, сферу своєї професійної діяльності.

Шлях до професійної мобільності у кожного студента індивідуальний: сприйняття навчального матеріалу, різниці у темпах виконання ними творчих завдань, швидкість та якість потрібних для цього дій, рівень гнучкості та самостійності мислення кожного, вміння вибирати раціональні прийоми

розумової діяльності тощо). Чітке розуміння ними сутності професійної мобільності, а саме: швидке орієнтування в освітньому просторі, готовність до зміни стилю та змісту діяльності відповідно до нових підходів виконання різноманітних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності – забезпечує ефективне формування у них здатності до мобільної поведінки у соціальному і професійному середовищі.

Отже, на основі теоретичного аналізу та емпіричних матеріалів можна стверджувати, що професійно мобільна особистість характеризується розвинутою критичністю, гнучкістю й оригінальністю мислення, незалежністю суджень, ініціативністю і наполегливістю, готовністю ризикувати, висловлювати сміливі ідеї й гіпотези та відстоювати їх, уміннями діяти адекватно у відповідних ситуаціях, здатністю оперативно адаптуватися до нових вимог, реагувати на нові виклики, навчатися упродовж усього життя, саморозвиватися та самоудосконалюватись.

Література

1. Горюнова Л. В. Профессиональная мобильность специалиста как проблема развивающегося образования в России: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08 / Л. В. Горюнова. – Ростов-на-Дону. – 2006. – 337 с.

2. Іванченко Є. А. Формування професійно мобільних майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Є. А. Іванченко – Південосхідний державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса). – Одеса, 2005. – 263 с.

3. Никитина Е. А. Педагогические условия формирования профессиональной мобильности будущего педагога: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Е. А. Никитина. – Иркутск, 2007. – 199 с.

4. Попков, В. А., Коржуев А. В. Теория и практика высшего профессионального образования: учеб. пособие для системы дополнительного педагогического образования / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – М.: Академический Проект, 2004. – 432 с.